

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY ROZWOJU TURYSTYKI W UJĘCIU REGIONALNYM I LOKALNYM



WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY ROZWOJU TURYSTYKI W UJĘCIU REGIONALNYM I LOKALNYM

Redakcja naukowa
Renata Jaroszewska-Brudnicka
Dariusz Sokołowski



WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA

Toruń 2013

Recenzenci
Michał Jasiulewicz
Eugeniusz Rydz

Projekt okładki
Dariusz Żulewski

Redaktor techniczny
Barbara Szyda

ISBN 978-83-231-3190-8

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń 2013

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA

Redakcja: ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
tel. 56 611 42 95, fax 56 611 47 05
e-mail: wydawnictwo@umk.pl
www.wydawnictwoumk.pl

Dystrybucja: ul. Reja 25, 87-100 Toruń
tel./fax 56 611 42 38
e-mail: books@umk.pl

Druk: Drukarnia Wydawnictwa Naukowego UMK

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
-------------	---

I. TURYSTYKA W ROZWOJU GMIN. STUDIA PRZYPADKÓW

ANDRZEJ MATCZAK, JÓZEF KACZMAREK Geneza i rozwój funkcji turystycznej w Uniejowie.	11
DARIUSZ SOKOŁOWSKI Rozwój turystyki w Toruniu w świetle miejskiej działalności inwestycyjnej i wykorzystania środków budżetowych.	29
LILA PŁAWIŃSKA, EWA SZCZEPANOWSKA, PAWEŁ KAZIMIERCZUK Possibilities of tourism development in the Przybiernów municipality in opinion of its inhabitants.	45
ROBERT BRUDNICKI, PIOTR PRUS, RENATA JAROSZEWSKA-BRUDNICKA Atrakcyjność turystyczna Bydgoszczy w świetle badań monitorujących ruch turystyczny	61
KAMIŁA ZIÓŁKOWSKA-WEISS Rozwój turystyki w ujęciu lokalnym na przykładzie zagospodarowania turystycznego Bartkowej nad Jeziorem Rożnowskim	77
AGNIESZKA KOZAK, DOROTA MĄCZKA Stan aktualny i perspektywy rozwoju agroturystyki w gminie Kazimierz Dolny	89
JULIA WOJCIECHOWSKA-SOLIS Kreowanie wizerunku marki miejscowości o walorach uzdrowiskowych na przykładzie Nałęczowa	99
KRZYSZTOF MAŁACHOWSKI Miejsce turystyki w strategii Szczecina 2025.	111

BARTOSZ KASZYŃSKI, HANNA SZCZUKOWSKA Ścieżki dydaktyczne formą rozwoju turystyki lokalnej na przykładzie projektu ścieżki w parku generała Henryka Dąbrowskiego w Bydgoszczy.	123
---	-----

II. ZRÓŻNICOWANIE PRZESTRZENI TURYSTYCZNEJ. UJĘCIE REGIONALNE I LOKALNE

JAN FALKOWSKI Możliwości i szanse współpracy Bydgoszczy i Torunia w sektorze turystyki	135
BEATA MEYER Rozwój funkcji turystycznej w gminach nadmorskich województwa zachodniopomorskiego	155
ALEKSANDRA GÓRECKA Funkcja turystyczna w gminach województwa podkarpackiego	169
KRZYSZTOF PARZYCH Uwarunkowania rozwoju agroturystyki na obszarze Kociewia	181
IWONA JAŻEWICZ, ALEKSANDRA ZIENKIEWICZ Przyrodnicze i antropogeniczne determinanty rozwoju turystyki na Kaszubach.	195
MARIUSZ MIEDZIŃSKI Modyfikacja cyklu życia obszaru turystycznego (TALC) w wyniku wprowadzenia założeń teorii progowej na bazie przestrzeni turystycznej Kołobrzegu i jego zaplecza.	213
DOROTA MĄCZKA, AGNIESZKA KOZAK Atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna doliny rzeki Liwiec w powiecie węgrowskim.	229
TOMASZ DZIECHCIARZ, WALDEMAR ZADWORNY Walory turystyczne jako czynnik rozwoju agroturystyki w dolinie Bugu.	239
CZESŁAW ADAMIAK Wpływ turystyki związanej z drugimi domami na lokalną gospodarkę w Borach Tucholskich.	253

III. TURYSTYKA NA ŚWIECIE

DOMINIK ZAWADZKI Analysis of tourism in Sri Lanka after the end of the civil war.	267
MACIEJ KAŁASKA Funkcjonowanie turystyki w mieście o sezonowym ruchu turystycznym w czasie kryzysu ekonomicznego – przykład Pampeluny	277

WSTĘP

Turystyka stanowi niezwykle ważny instrument polityki regionalnej, aktywizacji społeczności lokalnych oraz budowy trwałych podstaw rozwoju społeczno-gospodarczego szczególnie na obszarach dysponujących realnymi walorami turystycznymi. Wobec niekwestionowanych korzyści związanych z rozwojem turystyki, wzrasta również zainteresowanie możliwościami jej wykorzystania na potrzeby aktywizacji i rozwoju słabo rozwiniętych obszarów. W tym kontekście rosnące znaczenie turystyki jako jednego z najbardziej dynamicznych sektorów gospodarki sprawia, że państwo i władze samorządowe stają się w coraz większym stopniu podmiotem polityki turystycznej. Oznacza to możliwość podejmowania świadomych działań w zakresie planowania i zarządzania turystyką oraz stymulowania jej rozwoju z uwzględnieniem społecznych, gospodarczych i przestrzennych uwarunkowań.

Niniejsza monografia prezentuje różnorodne wątki badawcze związane z szeroko pojętą problematyką rozwoju turystyki w ujęciu regionalnym i lokalnym. Składa się na nią dwadzieścia części, które dla uzyskania przejrzystości całego opracowania podzielono na trzy bloki tematyczne. Pierwszy obejmuje analizę turystyki i jej znaczenia w rozwoju wybranych gmin w Polsce. W drugiej części przedstawiono problematykę zróżnicowania przestrzeni turystycznej w ujęciu regionalnym i lokalnym. W trzeciej części omówiono ruch turystyczny oraz analizę sektora turystycznego w odniesieniu do dwóch przykładów z zagranicy.

Bardzo często w rozwoju turystyki pokłada się nadzieję na szybszy rozwój gospodarczy widzi się możliwości wzrostu gospodarczego

I. TURYSTYKA W ROZWOJU GMIN STUDIA PRZYPADKÓW

Andrzej Matczak

Uniwersytet Łódzki

Józef Kaczmarek

Urząd Miasta Uniejów

GENEZA I ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ W UNIEJOWIE

Wprowadzenie

Geneza funkcji rezydencjalnej i wypoczynkowej Uniejowa wiąże się z powstaniem miasta jako rezydencji arcybiskupów gnieźnieńskich. To z ich woli w średniowieczu na prawym brzegu rzeki Warty lokowano miasto z kolegiatą, a na jej lewym brzegu obronny zamek będący ich rezydencją z biblioteką, skarbcem itp. Miasto rozwijało się dobrze do XVI wieku, do momentu kiedy arcybiskupi przenieśli swoją główną rezydencję z Uniejowa do Łowicza położonego bliżej Warszawy, co ograniczyło dalszy rozwój społeczno-gospodarczy miasta. Przez następne stulecia Uniejów był centralnym ośrodkiem obsługującym rolnicze zaplecze. Po II rozbiórze Polski nastąpiła konfiskata dóbr arcybiskupów gnieźnieńskich na rzecz korony pruskiej. Na początku XIX wieku, w okresie Królestwa Kongresowego, podjęta próba ożywienia rozwoju gospodarczego Uniejowa poprzez lokowanie w nim wytwórczości przemysłowej nie powiodła się podobnie jak w kilku okolicznych miastach (np. w Łęczycy). W 1834 r. byłe dobra arcybiskupów wraz z zamkiem przejął hr. A. Toll. W zamku urządził rezydencję, a w 1885 r. założył park krajobrazowy. W 1870 r. Uniejów utracił prawa miejskie, które przywrócono mu po odzyskaniu niepodległości w 1919 r. W okresie międzywojennym miasto

liczące około 4 tys. mieszkańców było znaczącym ośrodkiem obsługi rolniczego zaplecza. W przejętym przez rząd zamku w 1929 r. urządzono ośrodek wypoczynkowy dla urzędników państwowych i ich rodzin¹. Po drugiej wojnie światowej, podobnie jak wiele małych miast w Polsce, doświadczył skutków planowej gospodarki. W latach 60. XX wieku Uniejów, liczący niecałe 3 tys. mieszkańców, stał się ważnym miejscem wypoczynku weekendowego i letniskowego dla pracowników łódzkich zakładów przemysłowych. W latach 80. ubiegłego wieku wraz z kryzysem społeczno-gospodarczym nastąpiło spowolnienie dalszego rozwoju miasta jako miejscowości turystycznej. Pierwsze lata transformacji, po ponownym wprowadzeniu gospodarki rynkowej po 1989 r., nie spowodowały znaczącego ożywienia funkcji turystycznej. Dopiero z początkiem XXI wieku dotacje unijne umożliwiły wykorzystanie wód termalnych (pierwszy odwiert w 1978 r., dwa następne w 1990/91 r.) i spowodowały dynamiczny rozwój jego funkcji turystycznej. W 2012 r. Uniejów uzyskał status uzdrowiska termalnego. Tym samym pozyskał silny bodziec dla rozwoju społeczno-ekonomicznego. Przykład Uniejowa daje możliwość monitorowania wpływu funkcji turystycznej (w tym uzdrowiskowej) na rozwój społeczny i gospodarczy małego ośrodka lokalnego. Daje możliwość udzielenia odpowiedzi na pytanie; jaką współcześnie siłą, jakimi możliwościami rozwoju społeczno-ekonomicznego dysponuje turystyka (a w tym lecznictwo uzdrowiskowe) w przypadku wprowadzenia jej do struktury gospodarczej małego miasta posiadającego pewne tradycje turystyczne.

Celem opracowania jest identyfikacja procesu rozwoju turystyki w Uniejowie oraz czynników warunkujących ten rozwój. Przyjęto założenie, że geneza i rozwój turystyki w Uniejowie został zdeterminowany warunkami przyrodniczymi i kulturowymi, jego położeniem geograficznym oraz potrzebą i możliwościami ekonomicznymi spędzania czasu wolnego przez mieszkańców miast, zwłaszcza Łodzi. Z kolei lokalna społeczność potrafiła wykreować odpowiednią wizję turystyki i dostosować ją do możliwości ekonomicznych, mody i trendów kulturowych turystów. W założeniu tym występuje element ewolucji, pewnego następstwa zmian, zachodzących pod wpływem pojawiających się możliwości zarówno o charakterze wewnętrznym jak i zewnętrznym. Ich realizacja odbywa się w postaci następujących

¹ W okresie międzywojennym nie podjęto jednak szerszych działań zmierzających do rozwoju turystyki w Uniejowie. Zamek i park nadal posiadały charakter enklawy nie związanej z interesami gospodarczymi miasta (Uniejów... 1995, s. 243).

po sobie faz składających się na cykl ewolucji obszaru turystycznego uogólnionego w literaturze przedmiotu w postaci modelu przez Butlera (1980). Ich trajektorię opisują zmieniające się preferencje i potrzeby turystów, które prowadzą do przekształcania, a często nawet porzucenia pierwotnych atrakcji przyrodniczych i kulturowych oraz uruchomienia nowych.

Identyfikację procesu rozwoju turystyki w Uniejowie oraz czynników warunkujących ten rozwój bardzo utrudnia brak stosownych materiałów źródłowych. Dotyczy to zwłaszcza statystyk, które z reguły są niepełne, nieporównywalne w czasie, pod względem treści merytorycznych dość ubogie. Informacje pochodzące z instytucji rządowych i samorządowych, jakkolwiek bardzo pomocne, mają charakter wtórny w zakresie podjętego problemu. Pomimo wskazanych ograniczeń wymienionych materiałów źródłowych w opracowaniu wykorzystano niektóre statystyki, informacje z planów zagospodarowania przestrzennego, strategii i operatu uzdrowiskowego dotyczących Uniejowa oraz periodyków i stron internetowych². Wykorzystano też szereg ekspertyz, prac naukowych i magisterskich wykonanych na obecnym Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego³, które poszerzyły zasób informacji wykorzystanych w opracowaniu. Wszystkie te informacje w zakresie podjętego problemu każdorazowo weryfikowano, uzupełniano i poszerzano w wyniku kwerend terenowych. Bardzo pomocna okazała się znajomość z autopsji miasta, jego historii i problemów.

Badania skupiające się na weryfikacji modelu cyklu ewolucji obszaru turystycznego są dość licznie podejmowane w literaturze światowej i krajowej. Generalnie potwierdzają one opracowany przez Butlera model. Stanowią też pewien wzorzec postępowania badawczego m.in. wykorzystanego w pre-

² Wykorzystano m.in. dane znajdujące się w Bazie Danych Lokalnych GUS, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Uniejów. 1998, Konin, Programie Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Uniejów. 2004, Uniejów, Zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Uniejów. Tekst ujednolicony. 2007–2009 Uniejów, Planie Rozwoju Lokalnego gminy Uniejów na lata 2007–2015, Operacie uzdrowiskowym, uzdrowisko Uniejów (sierpień 2011 r.), materiałów opublikowanych w periodyku „Uniejowskie Strony” i „W Uniejowie” oraz w „Biuletynie Uniejowskim”.

³ Wykorzystano m.in. materiały opracowanej w 1992 r. w obecnym Instytucie Geografii Miast i Turyzmu UŁ pod kierunkiem Liszewskiego „Strategii rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowej na terenie miasta i gminy Uniejów” oraz z prac dyplomowych i magisterskich wykonanych w tym Instytucie: Pięgot M., 1979. *Funkcje turystyczne zamku Uniejowskiego*, Nowicka I., 1987. *Funkcja turystyczno-wypoczynkowa gminy Uniejów*, A. Kierzek, 2010. *Ruch turystyczny do ośrodka wód termalnych w Uniejowie*.

zentowanym opracowaniu, które również podejmuje tę problematykę. Odnośnie samego Uniejowa publikowana literatura naukowa jest dość skromna. Pierwsze prace o charakterze historycznym i krajoznawczym pochodzą z XIX i początków XX wieku (Witkowski, 1855; Witanowski, 1913). Miasto posiada wydaną w latach 90. XX w. monografię (Uniejów..., 1995), opracowanie monograficzne miasta i gminy pt. „Uniejowskie Strony” (2008), monografię zamku (Krantz, 1980), opracowania przewodnikowe (Ciekliński, Januskiewicz, 1970). Od kilku lat ukazują się dwa lokalne periodyki „W Uniejowie” od 2000 r. i „Uniejowskie Strony” od 2005 r. Rośnie też zainteresowanie nauki problematyką geograficzną, historyczną, społeczną, ekonomiczną, kulturalną Uniejowa, co sprzyja prezentacji i publikowaniu prowadzonych badań na łamach różnych periodyków naukowych⁴, a ostatnio również w lokalnym czasopiśmie naukowym pt. „Biuletyn Uniejowski”

Proces rozwoju turystyki

Przeprowadzone badania upoważniają do wyodrębnienia w rozwoju turystyki w Uniejowie dwóch faz. Pierwsza z nich była związana z rozwojem turystyki socjalnej w latach 1945–1989. Druga z turystyką komercyjną rozwijaną po przełomie ustrojowym z 1989 r. Obie fazy rozwoju turystyki, pomimo że częściowo nakładają się na siebie, zwłaszcza w latach 80. i 90. XX wieku, to jednak wyraźnie różnią się, co do zakresu wykorzystania zasobów turystycznych miasta, jak i preferencji przybywających turystów.

Faza pierwsza

Impulsu do umiejscowienia i rozwoju turystyki w Uniejowie w latach 60. XX wieku należy poszukiwać w wielkim popycie mieszkańców Łodzi na wypoczynkowe formy spędzania czasu wolnego. Organizatorami tego wypoczynku były głównie łódzkie zakłady pracy. Dysponowały one często

⁴ Np. opracowanie R. Olaczek 1976. *Park w Uniejowie – zagadnienia regeneracji naturalnego zespołu roślinnego*. „Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Botanica”, II, 2, D. Walkiewicz, A. Kulawiak 2012. *Uniejów jako potencjalne uzdrowisko w regionie łódzkim*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne aspekty funkcjonowania polskich uzdrowisk*, E. Rydz (red.), Akademia Pomorska w Słupsku, Słupsk, s. 119–138.